

Středověký hrad

stručná metodika lekce

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MŠMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Lekce je součástí komplexního programu **Středověk v Říčanech**.

Cílová skupina: 6. - 7. třída

Hodinová dotace 6 vyučovacích hodin

Průvodce programem a všechny další přílohy jsou ke stažení zde:

<https://muzeumricany.cz/regionalni-ucebnice/programy-hands-on/stredovek-v-ricanech/>

Přílohy k lekci Středověká společnost:

- 4.16 Říčanský hrad na fotografiích
- 4.28 Písemné návody k činnostem v hradní zahradě
- 4.17 Podklady k vytvoření rodového hesla a erbovního štítu
- 4.18 Pravidla pro cvičný souboj
- 4.19 Formulář pro porotce soutěže O nejlepší výrobek
- 4.20 PL Kým bych byl(a) ve středověku
- 4.21 Rolová hra Soud 1 a Soud 2
- 4.22 Zločiny a potrestání
- 4.23 Hodnocení skupinové práce
- 4.31 Gotické písmo

Anotace

Lekce probíhá v centru Říčan na zahradě u říčanského hradu, alternativně ji lze realizovat v zahradě u školy. Žáci se věnují rukodělným, výtvarným a dalším činnostem, které souvisejí se středověkým způsobem života. Porovnávají život chudých a bohatých; lidí, kteří mají moc a těch, kteří jsou jim podřízeni. Řeší otázky zločinu a trestu dříve a dnes, hrají rolovou hru s tématem soudu, diskutují o trestu smrti.

Znalostní cíle: Žák popíše, jak se žilo na hradě, a vysvětlí roli šlechty ve správě města. Žák vysvětlí, jak se soudilo ve středověku, a srovná dnešní soudnictví se středověkým způsobem soudu.

Dovednostní cíl: Žák aktivně využívá nástroje a pomůcky, realizuje postup podle návodu a navrhuje vlastní řešení. Žák spolupracuje ve skupině podle vybrané role. Žák porovná, jakou moc a práva měl šlechtic na rozdíl od poddaných.

Postojové cíle: Žák oceňuje výhody dnešního soudnictví pro obyčejného člověka.

Metody

- Zážitková výuka – realizace praktických činností z doby středověku – rozvoj spolupráce, rozvoj praktických dovedností, manuální zručnosti, řešení problému, kreativita
- Skupinová práce – tvorba v družinách
- Práce s textem – vytváření rodového hesla
- Rolová hra – soudní scény s popisem rolí-postav u soudu
- Místně ukotvené učení – poznáváme středověké Říčany v kontaktu s reálným prostředím
- Výuka venku – program probíhá celý venku

Pomůcky

příloha 4.16 Říčanský hrad na fotografiích; fotoaparáty; předměty k aktivitám v hradní zahradě: nádoby k přípravě pokrmů (5 ks dřevěných misek, 5 dřevěných táců, dřevěné lžíce, vařečky; naběračka, prkénka; nože na krájení; suroviny (vločky, kroupy, tvaroh, zelenina, kysané zelí; chleba; sůl; bylinky; voda); koženka a šicí potřeby (nůžky 5 ks, nitě, jehly, šídla), barevné bavlny, korálky; 5 ks modelářských desek pro výrobu erbů, vypalovačky, malířské potřeby, husí brky, tuš; larpové meče 2x, vycpávaná zbroj; 5 plášťů pro šlechtice; tři váčky s lístky na losování poroty; (příloha 4.28

Písemné návody k činnostem v hradní zahradě; příloha 4.17 Podklady k vytvoření rodového hesla a erbovního štítu; příloha 4.18 Pravidla pro cvičný souboj; příloha 4.31 Gotické písmo; příloha 4.19 Formulář pro porotce soutěže O nejlepší výrobek; příloha 4.20 PL Kým bych byl(a) ve středověku; replika středověkého šperku; příloha 4.21 Rolová hra Soud 1 a Soud 2; příloha 4.22 Zločiny a potrestání; paškál – velikonoční svíce; kovová tyč; 4.23 Hodnocení skupinové práce

Úvod 3 minuty	Krátký úvod v hradní zahradě – zarámujeme, co se bude dít, jak dlouho bude program trvat, popíšeme prostor, kde se budeme pohybovat.
Rozdělení do skupin 7 minut	Rozdělíme žáky do pěti skupin. V těchto skupinách mohou pracovat při některých aktivitách už od začátku VP. Každá skupina má svého vedoucího. Učitelka s lektorkou vědí, kým se stanou vedoucí týmy ve 3. bloku, žáci to zatím nevědí. Můžeme použít pracovní označení skupin podle barev, které mají souvislost se šlechtickými rody: Červení – páni z Řičan Černí – páni z Pirkštejna Modří – Kolovratové Zlatí – páni z Dubé Stříbrní – Čotrové Každou skupinu-družinu vede šlechtic, zástupce šlechtického rodu/pán.
Aktivity v hradní zahradě 15 minut prohlídka stanovišť 10 minut na poradu, jak budou vypadat výrobky 55 minut na vyrábění, plnění úkolů 20 minut	<p>Žáci rozdělení do pěti skupin budou reprezentovat šlechtice a jeho poddané. Družiny dostanou stejné úkoly, soutěží, jak je zvládnou:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vyrobit váček - připravit kaši - vytvořit erb - vytvořit heslo rodu <p>Lektor/ka s žáky obejde připravená stanoviště, ukáže a vysvětlí, jak se zde pracuje. Žákům připomeneme na každém stanovišti pravidla bezpečnosti práce (mezi pracovní nástroje patří šídla, nože, vypalovačka atd.). U předvedení oslovíme žáky, jestli už aktivitu znají, mohou ji vysvětlit, ukázat, lektor/ka jen doplní. Každé stanoviště se od lektora/lektorky dozví, co očekáváme na konci za výsledky, žáci si mohou prohlédnout ukázky hotových výrobků.</p> <p>Žáci mají na stanovištích k dispozici také písemné návody (4.28 Písemné návody k činnostem v hradní zahradě). Ukážeme a zadáme instrukce i k soubojovému stanovišti a fotokoutku s tím, že tato stanoviště se otevrou až po dokončení ostatních úkolů.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Členové každé družiny se rozdělí na stanoviště (kuchař, krejčí, výtvarník-malíř). Pokud to početně nevychází, bude v některé dílně více žáků (a např. 2 zástupci ze stejné družiny). • Pánové se před začátkem činností sejdou se svými „poddanými“ a poradí se, jak budou postupovat. Dostanou od lektora/lektorky pomůcku 4.17 Podklady k vytvoření rodového hesla a erbovního štítu, aby si přečetli základní informace o svém rodě (každý pán dostane vždy jen informace o svém rodě). Na jejich základě instruuje malíře, jak má vypadat erbovní štít. Malíři dostanou druhou část pomůcky 4.17 Podklady k vytvoření rodového hesla a erbovního štítu, a to část „Jak vytvořit erb“ se základními heraldickými pravidly a barvami v heraldice. • Pánové se s ostatními členy družiny pokusí najít spojující prvek mezi výrobky, aby měly jednotný styl (dá se uplatnit i při zdobení měšce nebo kaše: barva, tvar).

<p>focení a příprava prezentace rodů</p> <p>20 minut soutěž O nejlepší výrobek (10 minut porota hodnotí a 10 minut představení vítězných výrobků)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Úkolem pána je na základě informací o rodu vytvořit rodové heslo, dodá ho malířům k přepisu. Schvaluje také obsah a vzhled erbovního štítu. Kontroluje šicí dílnu a kuchyni, jestli v nich jeho družina pracuje tak, jak se její členové domluvili. Když budou páni hotoví s heslem svého rodu, mohou si vyzkoušet šermování podle pravidel s měkčenými meči (příloha 4.18 Pravidla pro cvičný souboj). <p>Lektorka vyzve v předstihu družiny k dokončování výrobků, zadá úkol vyfotit šlechtice s erbem a připravit prezentace rodů.</p> <ul style="list-style-type: none"> Družina v připraveném „fotokoutku“ (nebo podle volby) naaranžuje svého šlechtice a vyfotí ho v nějaké póze. <p>Na závěr skupina představí ostatním výsledky činnosti. Prezentaci řídí šlechtic. Při prezentaci řekne šlechtic informace o svém rodu, které jsou podle něho nejdůležitější, představí erb a rodové heslo.</p> <p>Na konci této části proběhne soutěž O nejlepší výrobek – žáci si vylosují, kdo bude v tříčlenné porotě – každý ochutná pět vzorků pokrmu a podle stanovených kritérií ohodnotí i ostatní výrobky, po součtu hlasů a po poradě s lektorkou rozhodnou o vítězi (příloha 4.19 Formulář pro porotce soutěže O nejlepší výrobek).</p> <p>Když porota hodnotí, mohou ostatní obcházet na stanoviště, která je zaujala, vyzkoušet si souboj, nebo prohlížet výrobky a promýšlet, jak by je hodnotili.</p> <p>Porota u každého stanoviště řekne, který výrobek získal nejvyšší počet bodů.</p> <p>Dáme prostor vítězům pro představení jejich výrobku: co použili, jak se jim dařilo, jestli jsou s výsledkem spokojeni, zda by to udělali příště ještě lépe.</p> <p>Na závěr řekne porota, který rod získal nejvíc bodů celkem, a lektor/ka (případně podle nálady i ostatní rody) členům rodu pogratuluje k dobré práci.</p>
<p>Reflexe – 20 minut</p>	<p>Lektor/ka rozdá papíry s otázkami k reflexi. (příloha 4.20 PL Kým bych byl(a) ve středověku). Žáci vyhodnocují své vlastní dispozice a zkoumají, pro jaké povolání by se hodili ve středověku. Před vyplňováním lektor/ka upozorní, že dívky si mohou vybrat mužské povolání. Žáci si mohou vybrat také povolání, které neodpovídá jejich schopnostem, ale zajímá je.</p> <p>Po práci s PL: Najděte ostatní, kteří došli ke stejnému řešení, na co by se hodili. Jaký typ jste si určili? Vybrali jste si odpovídající povolání, nebo z jiné skupiny? Seřadte se k sobě podle povolání, které jste si vybrali. V těchto skupinách (ve kterých se sejdou podobně naladěni žáci, takže si budou rozumět) se domluvte, jaké povolání by podle vašich dispozic odpovídalo dnešku.</p> <p>Srovnejme teď v kontextu společnosti: Jaká je šance, že byste vykonávali středověké povolání, které vám vyšlo? Co byste příp. místo toho dělali dnes? Mluvte o tom spolu ve skupinách.</p> <p>Potom lektor/ka žáky vyzve, aby za každou skupinu zástupce řekl, kým by byli ve středověku, kým dnes. V čem se liší výběr povolání v dnešní době od doby středověku?</p> <p>Lektor/ka pak uzavře: Dnes je situace jiná: Nejsme předurčeni ke společenskému postavení ani k určité profesi, máme víc možností a svobodu. Dnes se můžete stát např. ministrem (tím, kdo se podílí na řízení země), když budete pilní a absolvujete příslušné vzdělání.</p>
<p>Přestávka</p>	<p>Delší pauza, kterou žáci věnují jídlu a odpočinku. Mohou ochutnat jídlo, které připravili.</p>

<p>Soud rolová hra (celkem 120 minut)</p>	<p>Lektor/ka má na krku repliku středověkého šperku. Kdyby někdo šperk ukradl, čekal by ho trest. Jaký by asi byl? Dá příklad 3 trestů z různých dob: useknutí ruky, vězení, veřejně prospěšná práce. Ve dvojicích se spolu domluvíte, jaký trest byste dali vy. Necháme žáky, aby spolu 2 minuty diskutovali.</p>
<p>Úvod 5 minut</p>	<p>Poté lektor/ka žáky zavolá k sobě: Nebudeme si teď říkat, k čemu jste došli, zahrajeme si dvě rolové hry, které nám přiblíží, jak se trestaly zločiny ve středověku. K porovnání trestů se vrátíme později.</p>
<p>Hra na soud 80 minut: 10 minut úvod a příprava, 2 x 25 minut na hru (plus pauza mezi hrami) 15 minut na reflexe po odehrání soudů</p>	<p>Lektor/ka uvede: V rolové hře máme připravené situace – dva soudní spory. Jeden bude soudit hradní pán, v druhé situaci se vyskytuje jen drobné provinění, to bude soudit purkrabí. Budeme hrát v rolích, které si vylosujete – nebudete tedy říkat své názory, ale budete vystupovat podle toho, co vám říká role. Do hry vstupujete v okamžiku, kdy vás k tomu vyzve lektor/ka – bude hrát v roli předsedícího u soudu. V obou hrách je více mužských rolí, mohou je ale hrát i dívky.</p> <p>Lektor/ka představí situaci soudu 1 a žáci si vylosují role (příloha 4.21 Rolová hra Soud 1 a Soud 2). Necháme 5 minut na to, aby si všichni přečetli zadání situace a každý svou roli. Lektor/ka připraví scénu a určí místa hlavním aktérům, pak hru moderuje.</p> <p>1. soud Lektor/ka moderuje soud postupným vyvoláváním svědků. Po vyslechnutí všech vyzve Jimrama k rozhodnutí. Když Jimram rozhodne, lektor/ka žáky vyzve, aby vystoupili ze svých rolí: Rozhodl Jimram správně? Byl soud spravedlivý? Jaké jste pozorovali rozdíly proti současným soudům? <i>Pauza 5 minut.</i> Lektor/ka představí situaci soudu 2 a žáci, kteří se neúčastnili prvního soudu, si vylosují role (příloha 4.21 Rolová hra Soud 1 a Soud 2).</p> <p>2. soud Lektor/ka moderuje soud postupným vyvoláváním svědků. Když soud proběhne, lektor/ka žáky vyzve, aby vystoupili ze svých rolí a ptá se jich: Byl soud spravedlivý? Jaké jste pozorovali rozdíly proti současným soudům? Čím se lišil soud vedený hradním pánem od tohoto soudu?</p> <p>Žáci se rozdělí do dvojic a uvažují nad těmito otázkami: Hráli jste už někdy rolovou hru nebo divadlo? K čemu je dobré hrát někoho jiného? Pak každý vyplní zhodnocení rolové hry: Příloha 4.23 Hodnocení rolové hry. Po vyplnění, ale až potom prosím, porovnejte, k čemu jste došli – opět ve dvojicích, ve kterých jste uvažovali předtím. Společně uzavřeme: Kdo si vybral v 5. otázce nějaké povolání, kde se využije hraní rolí?</p>

<p>Jak trestat zločiny? 15 minut</p>	<p>Vrátíme se k otázce soudů a trestů. Lektor/ka rozdá podklady-informace 4.22 Zločiny a potrestání</p> <p>Žáci se rozdělí do dvojic a diskutují spolu o tématech: 1. téma: Jaké druhy středověkých trestů už se dnes nepraktikují. Proč si myslíte, že byly zrušeny? 2. téma: Trest smrti byl u nás zrušen. Myslíte si, že by měl být obnoven – a pokud ano, v jakých případech?</p> <p>Poté lektor/ka žáky vyzve: Kdo z vás si myslí, že by měl být trest smrti obnoven? Postupte prosím o krok dopředu. V jakých případech by to mělo být? – Tito žáci říkají své názory, ostatní poslouchají. Lektor/ka: Teď jste slyšeli, proč mít k dispozici trest smrti. Změnili jste na základě toho, co jste slyšeli, svůj názor? Pokud ano, postupte o krok dopředu nebo dozadu.</p>
<p>Závěr 5 minut</p>	<p>Uzavření – porovnali jsme život ve středověku a dnes, zamysleli se nad současným životem, možná máte o čem přemýšlet i dál.</p>

